Jan Morren

De blekerij en wasserij Middenvaart

In de uitgave van "De Zandpoort" van de Stichting Santpoort, najaar 2008, heb ik een uitgebreid artikel gepubliceerd over de blekerij Middenvaart. Hierop kreeg ik van Tom Visser uit Bussum een positieve reactie. Zijn moeder Ans Klauwers en zijn opa Johannes Josephus Thomas Klauwers woonden op de blekerij Middenvaart. Van hem kreeg ik tien foto's van de wasserij en de familie Klauwers die mij niet bekend waren en ook niet te vinden zijn in het beeldarchief van het Noord-Hollands Archief in Haarlem. Met deze afbeeldingen en de archiefgegevens uit het kadaster is een redelijk inzicht te verkrijgen in de ontwikkeling van Middenvaart in zijn laatste periode.

De foto's zijn gemaakt rond 1900 en de jaren '30 van de 20e eeuw. De wasserij was in het begin van deze periode in bezit van Johanna Maria Geertruida Stroetman, de weduwe van Bruno Jacobus Klauwers. Zij was de tweede vrouw van Bruno Jacobus. Bruno Jacobus was eerst getrouwd geweest met Henrika Maria Dulmers die in 1885 overleed. Bruno Jacobus overleed in 1894. In 1916 verkocht de weduwe de blekerij aan haar stiefzonen Theodorus Johannes en Johannes Josephus Thomas. Deze twee zonen waren dus afkomstig uit het eerste huwelijk van Bruno Jacobus. Johannes Josephus Thomas trad in 1930 uit de firma en kreeg een som geld van 50.000 gulden mee als afkoop voor zijn rechten op de wasserij. Hij was in 1928 vertrokken naar Apeldoorn waar hij de bestaande wasserij De Ordermolen overnam. Theodorus Johannes overleed in 1934 op 59-jarige leeftijd. Hierna werden in hetzelfde jaar alle zaken rond de nalatenschap definitief vast gelegd. De blekerij werd voortgezet door de weduwe van Theodorus Johannes, Maria Louise Smits en haar zoon Petrus Hendrikus Bruno Marie Klauwers.

Afb. 1) Bruno Jacobus Klauwers, overleden in 1894

Afb. 2) Hendrika of Henrika Maria Dulmers

Afb. 3) Hendrika Maria Dulmers met haar kinderen. Middenachter Johannes Josephus Thomas Klauwers. Hendrika Maria is overleden in 1885. Bruno Jacobus hertrouwde in 1891 met Johanna Maria Geertruida Stroetman.

Afb. 4) Het gezin van Johannes Josephus Thomas Klauwers. Links van haar vader Johanna Maria Margaretha, rechts Jan, zijn vrouw Maria Cornet (zittend) en dochtertje Marie.

We gaan verder met Johannus Josephus Thomas Klauwers. Hij trouwde in 1911 met Maria Margaretha Cornet. Uit hun huwelijk kwam een dochter Ans voort. Ans trouwde in 1935 met Wilhelmus Carel Albertus Visser. Uit dit huwelijk kwam Tom voort, die de foto's ter beschikking stelde.

Op basis van informatie van plattegronden van de blekerij/wasserij wordt beschreven wat er is te zien op navolgende foto's.

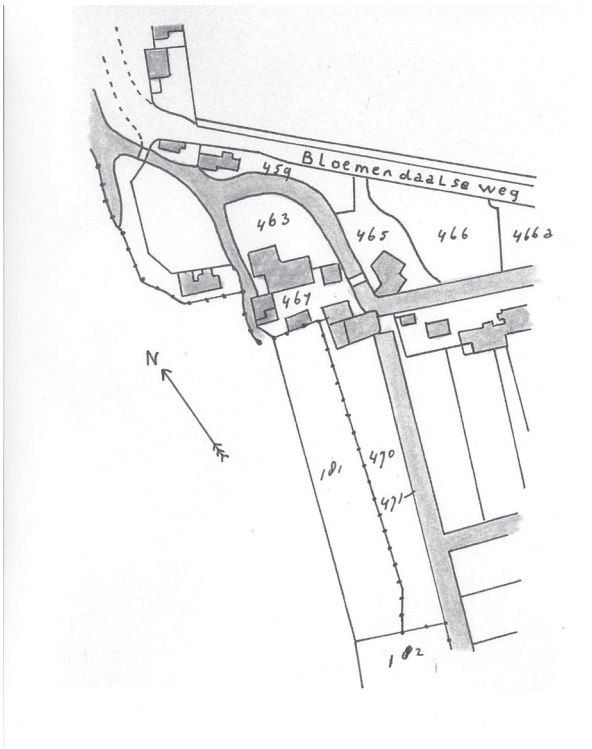

Afb. 5) De blekerij in 1832

Sectie F Velsen, 459 huis en erf, 463 tuin, 465 hooiberg en loods, 466 aanleg en vermaak, 466a tuin, 467 huis, erf, stal en koepel, 470 bleekveld, 471 sloot.

Sectie A Bloemendaal, 181 bleekveld, 182 tuin

J. Morren, naar het kadastrale minuutplan uit 1832

Afb. 6) Dit is mooiste foto waarop een groot gedeelte van de bebouwing op Middenvaart wordt afgebeeld. De foto is gemaakt vanuit het zuiden, waarschijnlijk kort voor 1898. Bij de gebouwen staan en zitten leden van de familie Klauwers en het personeel op de blekerij.

Tot 1885 bleef de bebouwing op perceel 467 nagenoeg ongewijzigd. Het gebouw in het midden met het tentdak heeft een opkamer boven een grote kelder; dit zal de 18e eeuwse koepel zijn, die in 1898 werd gesloopt.

Het gebouw links met de mansardekap (gebroken kap) is een houten schuur die 1898 werd gebouwd. Daar is nog net een stukje van een gebouw te zien met een zadeldak, waarschijnlijk daterend uit de 18e eeuw.

Rechts is een bedrijfsgebouw te zien met een mansardekap en een kippenhok. Dit gebouw is een restant van de bebouwing die in 1832 en 1885 op deze plaats wordt weergegeven op de kadastrale plattegronden. De bebouwing die op de plaats van het kippenhok stond, is in 1898 gesloopt. Het overgebleven gedeelte heeft een mansardekap en dateert mogelijk uit het begin van de 19e eeuw.

De gebouwen achter de twee hoge bomen zijn de woonhuizen op de blekerij. Deze woonhuizen hebben zadeldaken die behoren tot de oudere gebouwen van de wasserij en zullen uit de periode 1780-1825 dateren. De in de gevel aangebrachte raamkozijnen en de luiken dateren, gezien hun vormgeving, uit 19e eeuw en zullen aangebracht zijn bij de verbouwing in 1898.

Vanaf het hekje bij de koepel loopt nog een gietsloot van waaruit het te bleken product op het bleekveld nat werd gehouden. Daarbij staat een personeelslid met een hooslepel waarmee het water uit de gietsloot werd geschept en over het te bleken product werd uitgegooid. Hij staat zelf op het bleekveld, op enige afstand staat een kruiwagen die speciaal is ontworpen voor het transport van het te bleken product van uit de blekerijgebouwen naar het bleekveld. Het gras in het bleekveld is niet te kort afgemaaid: hierdoor kon onder het te bleken product enige lucht circuleren. Daar alle attributen voor het bleekproces op een bleekveld nog aanwezig waren, mogen we ervan uitgaan dat er nog steeds gebleekt werd op Middenvaart.

In het midden van de gietsloot liep de grens tussen de gemeente Velsen en Bloemendaal. Bij het hekje boog de grens naar links af, langs de koepel. Voorbij het linker gebouw met de mansardekap boog de grens weer af naar het noorden.

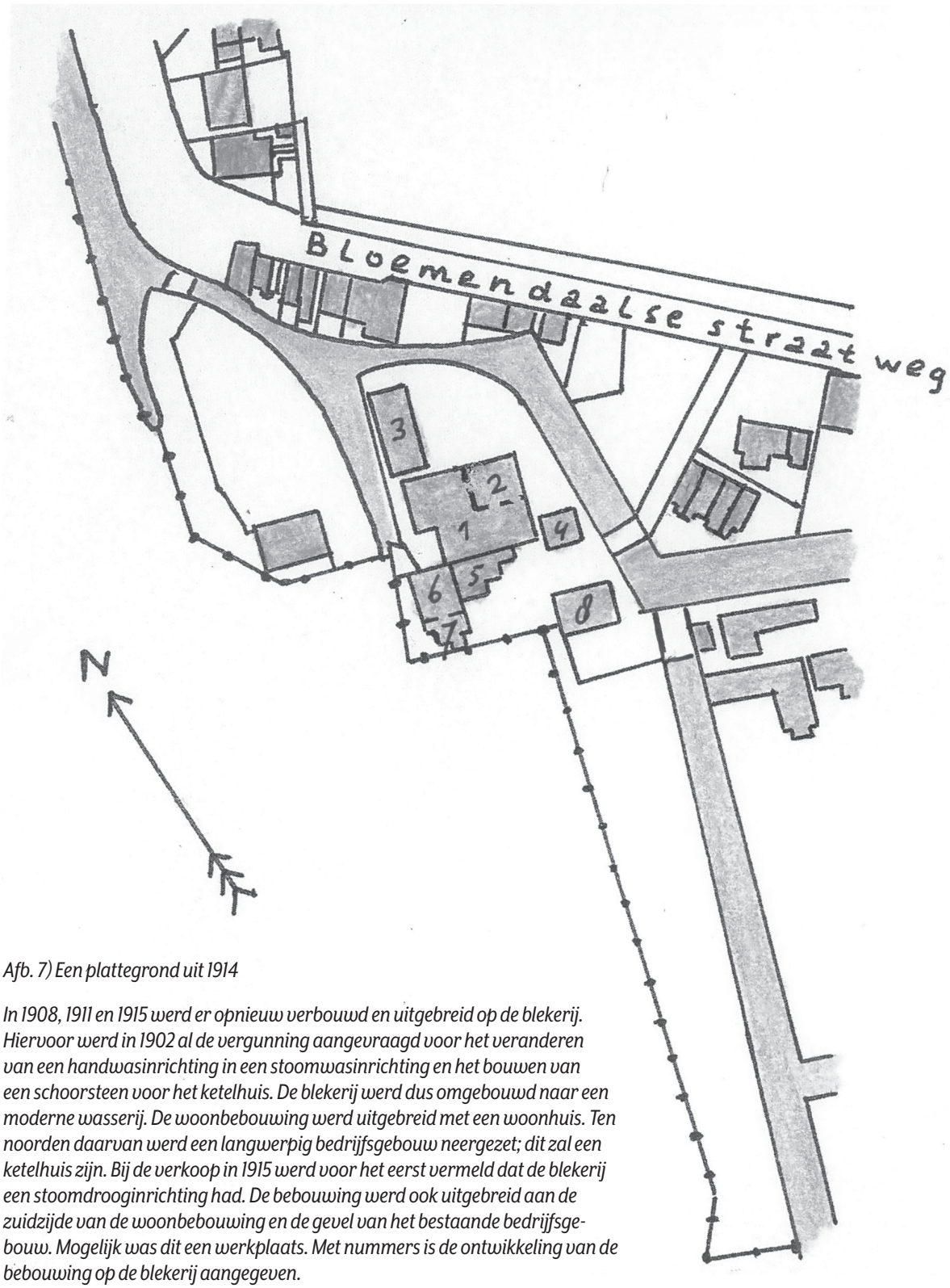

Afb. 7) Een plattegrond uit 1914

In 1908, 1911 en 1915 werd er opnieuw verbouwd en uitgebreid op de blekerij. Hiervoor werd in 1902 al de vergunning aangevraagd voor het veranderen van een handwasinrichting in een stoomwasinrichting en het bouwen van een schoorsteen voor het ketelhuis. De blekerij werd dus omgebouwd naar een moderne wasserij. De woonbebouwing werd uitgebreid met een woonhuis. Ten noorden daarvan werd een langwerpig bedrijfsgebouw neergezet; dit zal een ketelhuis zijn. Bij de verkoop in 1915 werd voor het eerst vermeld dat de blekerij een stoomdrooginrichting had. De bebouwing werd ook uitgebreid aan de zuidzijde van de woonbebouwing en de gevel van het bestaande bedrijfsgebouw. Mogelijk was dit een werkplaats. Met nummers is de ontwikkeling van de bebouwing op de blekerij aangegeven.

J. Morren, naar een kadastrale wijzigingskaart

1 Woonbebouwing met mogelijk een bedrijfsgedeelte uit de periode 1780-1825
2 Het woongedeelte uit de periode 1908-1915
3 Het ketelhuis uit de periode 1908-1915
4 Een bedrijfsgebouwtje uit de 18e eeuw of eerder
5 Een uitbreiding uit de periode 1908-1915
6 Een bedrijfsgebouw uit de 18e eeuw of eerder
7 De schuur uit 1898
8 Een bedrijfsgebouw, mogelijk uit het begin van de 19e eeuw

Afb. 8) Deze afbeelding zal gemaakt zijn rond 1920. Links zien we een woongedeelte dat behoord heeft tot de oude bebouwing van de blekerij. Op de bovenverdieping is een raam aangebracht met 12 ruiten: deze waren gebruikelijk in de periode 1780-1825. Daarvoor een bedrijfsgebouwtje, tussen dit gebouwtje en het woongedeelte bevindt zich een smalle doorgang.

Rechts naast het oude woongedeelte het woonhuis uit de periode 1908-1915. Daarop een klokkenstoeltje met een luidklokje, dat gebruikt zal zijn voor het aangeven van bepaalde tijden op de wasserij. De gebouwen zijn zwaar begroeid met klimop. Daarvoor de tuin met een siervaas en beeld. Achter het oude woongedeelte zijn de twee bomen te zien die worden weergegeven op de afbeelding op pagina 3, voor het oude woongedeelte.

Achter het woonhuis uit periode 1908-1915 is nog net het zadeldak te zien van de bebouwing uit de 17e of 18e eeuw. De foto is gemaakt van uit het oosten vanaf de oever van de Jan Gijsenvaart. In die tijd werd de blekerij gedreven door de gebroeders Theodorus Johannes en Johannes Josephus Thomas Klauwers.

Afb. 9) Deze afbeelding is gemaakt van de plaats die beschreven is bij de vorige afbeelding. De foto zal gemaakt zijn kort na 1928. In 1928 werd de westelijke bebouwing op Middenvaart namelijk voor een groot gedeelte gesloopt om plaats te maken voor een drie verdiepingen hoog bedrijfsgebouw.

De tuinaanleg is gewijzigd. In het woongedeelte uit de 19e eeuw zijn duidelijk de openslaande deuren en het schuifraam te herkennen, die bij de bouwstijl uit de tweede helft van de 19e eeuw behoren.

Het kleine bedrijfsgebouw ten oosten van de woningen is nog niet gesloopt. Tussen de daken van de woningen is nog net het dak te zien van het in 1928 gestichte bedrijfsgebouw. Niet lang na het maken van deze foto zijn ook de woningen en het kleine bedrijfsgebouwtje ten oosten van de woonbebouwing gesloopt om plaats te maken voor een groot en gerieflijk woonhuis met twee verdiepingen en gedekt door een plat dak. Tegen de voorgevel werd een grote serre gebouwd.

Afb. 10) Hier zien we het nieuwe woonhuis dat rond 1929 zal zijn gebouwd. Voor het huis een rozentuin. Linksachter het in 1928 gebouwde bedrijfsgebouw met een mansardekap, rechtsachter de schoorsteen van het ketelhuis. In 1930 trad Johannes Josephus Thomas Klauwers uit de firma. Theodorus Johannes zette de wasserij/blekerij voort. Hij trouwde in 1911 met Maria Louisa Smits en overleed in 1934 op 59-jarige leeftijd. Middenvaart werd voortgezet door zijn weduwe Marie Louisa en zijn zoon Petrus Hendrikus Bruno Marie Klauwers. De naam van het bedrijf veranderde in "Stoomwasserij Middenvaart". Petrus Hendrikus Bruno Marie overleed in 1945 op 33-jarige leeftijd.

Voor de serre van links naar rechts: tante Marie, tante Mies, Miep Permet, Petrus Hendrikus Bruno Marie (Piet) Klauwers, Mariette Klauwers, Johanna Margaretha (Ans) Klauwers en Wilhelmus Carel Albertus Visser. De laatste twee, de ouders van Tom Visser, waren hier op bezoek. De namen van de personen zijn bekend via mondelinge overlevering; door de afkorting van deze namen is een deel van de afgebeelde personen niet te koppelen aan de namen in de burgerlijke stand. Ook van Miep Permet is de relatie met de familie Klauwers niet bekend.

Firma WED. B. KLAUWERS
KLEERBLEEKERIJ „MIDDENVAART"
OPGERICHT 1771 — TELEF. 22290
SANTPOORT NABIJ HAARLEM

SPECIALE AFD. FIJNGOED

DAGELIJKSCHE AUTODIENST
Haarlem — Overveen — Bloemendaal
WEKELIJKSCHE AUTODIENST
Amsterdam — Beverwijk — Velsen —
IJmuiden — Schoten

PRIJSCOURANT OP AANVRAGE
GEGARANDEERDE HELDERE EN NETTE AFWERKING DER GOEDEREN

Afb. 11) Een advertentie van de kleerblekerij Middenvaart, vermoedelijk rond 1930.

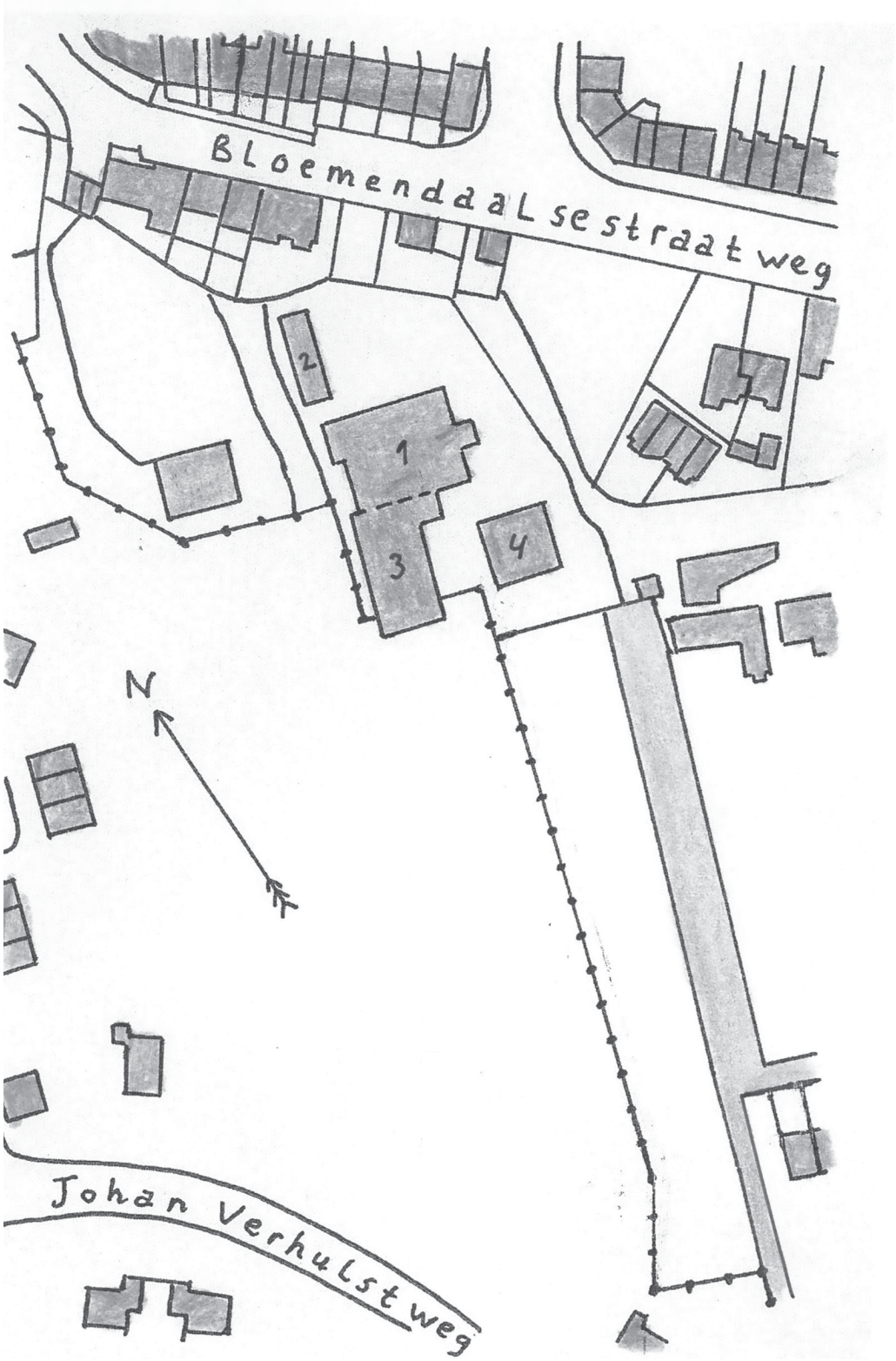

Afb. 12) De plattegrond van de wasserij rond 1936

Nr. 1 is de woonbebouwing met de erker op de oostzijde, daarachter een bedrijfsgebouw.
Nr. 2: het ketelhuis.
Nr. 3 Het drie verdiepingen hoog bedrijfsgebouw met een zolder.
In die tijd draaide Middenvaart zijn grootste omzet. De personeelsbezetting bedroeg ongeveer 100 personen. In het driehoog bedrijfsgebouw werkte een grote groep strijksters. In advertenties uit 1929 werd voor het eerst gesproken over een stoommangel op Middenvaart.

J. Morren, naar een kadastrale wijzigingskaart

Afb. 13) Aan de linkerzijde het bedrijfsgebouw van Middenvaart met rechts daarnaast het bedrijfsgebouw met de mansardekap uit het begin van de 19e eeuw. Op de voorgrond de Johan Verhulstweg in Bloemendaal. De foto zal kort na 1928 gemaakt zijn.

Afb. 14) Het in 1928 gebouwde bedrijfsgebouw, gezien van uit het zuidoosten. Daarachter de schoorsteen van het ketelhuis.

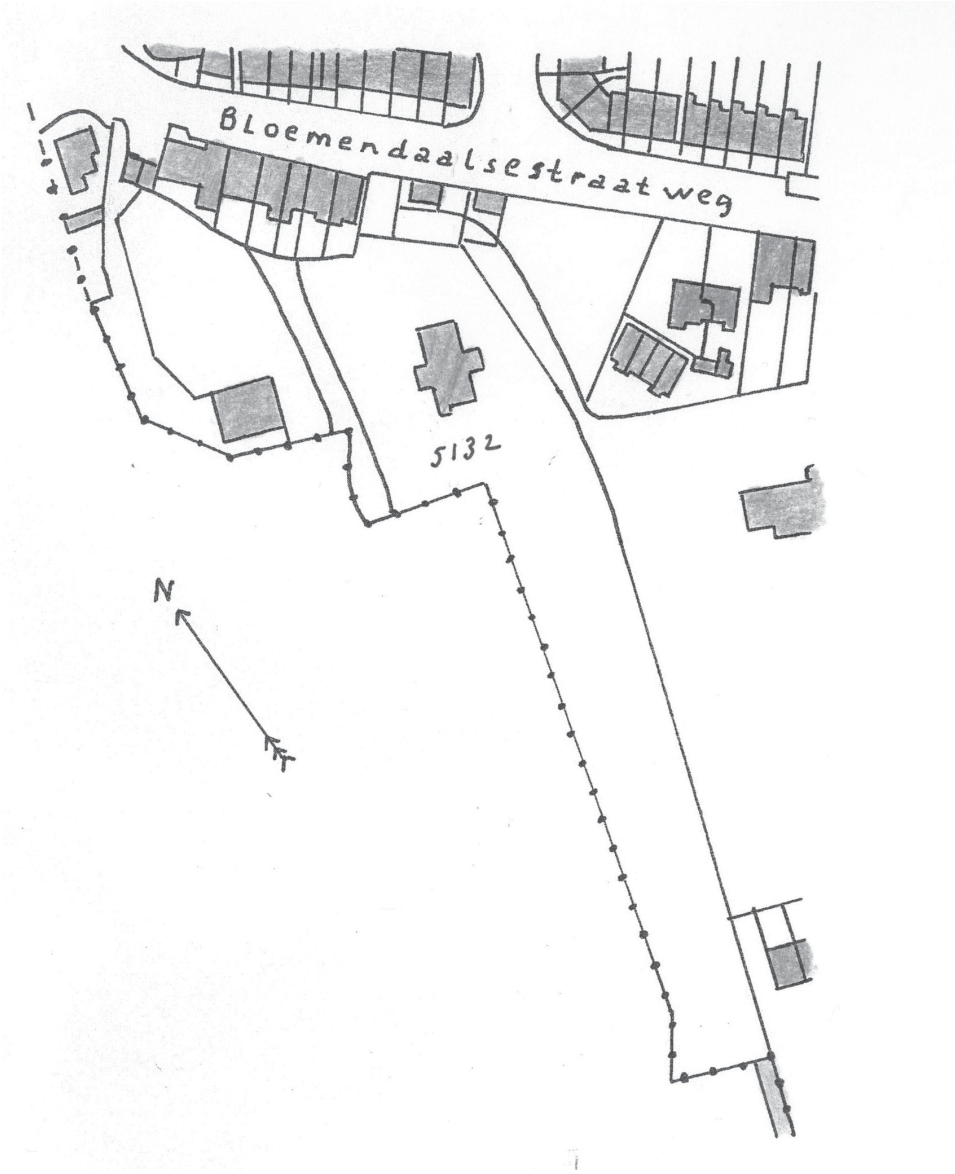

Afb. 15) De plattegrond van de voormalige wasserij Middenvaart in 1945. In 1941 ging de wasserij failliet. De curator Mr. J. van IJsendoorn uit Heemstede bracht de wasserij namens de eigenaren Maria Louise Smits, de weduwe van Theodorus Johannes Klauwers en Petrus Hendrikus Bruno Marie Klauwers in een openbare verkoping. Na de verkoop werden alle bedrijfsgebouwen gesloopt. Alleen het woonhuis bleef bestaan. Het woonhuis kwam in 1958 in bezit van de gemeente Velsen die opdracht gaf voor de sloop van het woonhuis.

Met dank aan Tom Visser uit Bussum voor het beschikbaar stellen van de afbeeldingen 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11 en 14 en Willem Metselaar uit Santpoort voor het beschikbaar stellen van afbeelding 13 uit zijn fotoarchief (zie ook www.santpoort.inoudeansichten.nl).

Bronnen:

- Noord-Hollands Archief Haarlem, kadaster Velsen en Bloemendaal.
- Noord-Hollands Archief Haarlem, persoon en gezinskaarten Velsen.
- Bloemendaal weekblad 13-12-1913.
- Haarlems Dagblad 20-9-1894, 18-8-1920, 13-5-1929, 15-5-1920, 2-7-1941, 12-11-1941 en 22-7-1942.
- Haarlems Advertentieblad 20-10-1891.
- Koos Steehouwer, Bouwgeschiedenis van Monumenten, Amsterdam 1992.
- Een brief van Leo Giebels uit Andorra, beschikbaar gesteld door Tom Visser.
- Castricum Cor, Velsen en zijn industriële geschiedenis, Beverwijk/Velsen 2012 blz. 11 en 132.